

Ευτύχης Μπιτσάκης

Εκκλησία: Η μάχη για ιδεολογική ηγεμονία

Η διαμάχη Κυβέρνησης και Ιεραρχίας συνεχίζεται και εντείνεται: Συλλαλητήρια, «δημοψήφισμα», πύρινοι λόγοι για δυνάμεις του σκότους κ.λπ., κ.λπ. Τηλέραση και Τύπος ασχολούνται συνεχώς με τα έργα και τα λόγια του κ. Χριστόδουλου. Εντούτοις η κριτική και τα σχόλιά τους συνήθως επικεντρώνονται στις υποτιθέμενες πολιτικές ή άλλες φιλοδοξίες του Αρχιεπισκόπου, στις προσωπικές ιδιομορφίες του και στις αντιθέσεις στους κόλπους της Ιεραρχίας. Αλλά, όσο ενδιαφέροντα και αν είναι τα προηγούμενα, δεν αγγίζουν την ουσία του προβλήματος. Οι ταυτότητες υπήρξαν το πρόσχημα. Η ευκαιρία που δόθηκε στην Ιεραρχία για να κηρύξει τον πόλεμο εναντίον οποιασδήποτε απόπειρας αστικού εκσυγχρονισμού της παιδείας και των θεσμών. Πίσω από τις μάχες για τις ταυτότητες και τα θρησκευτικά διακηρύσσονται άλλα συμφέροντα και όχι μόνο, ούτε κυρίως, υλικά. Η Ιεραρχία σήμερα δίνει μια καλά μελετημένη μάχη για να διατηρήσει και να διευρύνει την ιδεολογική ηγεμονία της στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Αλλά ας αρχίσουμε από την πλευρά των «δυνάμεων του σκότους». Η αστική τάξη στην εποχή της ανόδου της διακήρυξε, ως υποτιθέμενος εκπρόσωπος του έθνους, ότι θα εγκαθίδρυε το βασίλειο του ορθού λόγου, το κράτος δικαίου, την κοινοβουλευτική δημοκρατία κ.λπ. Πώς πραγματοποιήθηκε λοιπόν στη χώρα μας ο αστικός εκσυγχρονισμός της παιδείας, των θεσμών και συνολικά του ιδεολογικού ετοιμοδομήματος; Φυσικά δε θα σκιαγραφήσουμε εδώ την ιστορία της αντιπα-

τικής πορείας του εξορθολογισμού της ελληνικής κοινωνίας. Ας σταθούμε στο σήμερα.

Η Ελλάδα είναι αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία. Το Σύνταγμά της εγγυάται το απαραβίαστο της συνείδησης των πολιτών. Ειδικά το άρθρο 2 εγγυάται την ίση μεταχείριση των πολιτών. Το κράτος, συνεπώς, θα έπρεπε να είναι θρησκευτικά ουδέτερο. Όμως το ίδιο το κράτος παραβιάζει το δικό του Σύνταγμα.

Συγκεκριμένα: Σε αντίθεση με τον εγκόσμιο χαρακτήρα του κράτους (δεν είμαστε πολιτεία του θεού), στην προμετωπίδα του Συντάγματος αναγράφεται: «με το όνομα της Αγίας και Ομοουσίου και αδιαρέτου Τριάδος». Κατά παράβαση του Συντάγματος, οι βουλευτές και οι κυβερνήσεις ορκίζονται ενώπιον του Αρχιεπισκόπου. Το άρθρο 13, § 2, απαγορεύει τον προσηλυτισμό. Όμως, σε αντίθεση με το άρθρο του Συντάγματος, ο Νόμος 1566/85 κατατάσσει στους σκοπούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης την καλλιέργεια των «γνήσιων στοιχείων της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης». Έτσι το κράτος διαχωρίζει τους πολίτες σε δύο κατηγορίες: σε «ορθόδοξους» και «ετερόδοξους». Γενικότερα, το υπουργείο Παιδείας ονομάζεται —και είναι— υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τέλος το κράτος, κάνοντας διάκριση ανάμεσα στα υπάρχοντα θρησκευτικά δόγματα, εξασφαλίζει μισθούς, συντάξεις και νοσήλια κατ' εξαίρεση στον ορθόδοξο κλήρο.

Ουσιαστικά δεν είμαστε λαϊκό κράτος. Είμαστε μια σχετικά εκσυγχρονισμένη θεοκρατική πολιτεία, η οποία, μέσα από αντιφάσεις και συντηρώντας αντιφάσεις, επιχειρεί να προ-

σαρμωστεί στην αστική νεοτερικότητα (ή μετα-νεοτερικότητα κατά τους εμβριθείς μετα-μοντέρνους διανοητές μας). Οι σχέσεις κράτους και εκκλησίας, καθώς και άλλοι θεσμοί, αντιφάσκουν με τα κρατούντα σε πολλές χώρες της λεγόμενης Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τι θα έπρεπε συνεπώς να κάνει η «σοσιαλιστική» μας κυβέρνηση, ώστε να εναρμονιστεί η πολιτική της με τα κρατούντα στην Ε.Ε.; Να θέσει ως αφετηρία της πολιτικής της ότι το πρόβλημα της θρησκευτικής πίστης είναι αποκλειστικά προσωπική επιλογή του κάθε πολίτη. Συνεπώς, και σε αρμονία με το Σύνταγμα, να διαχωρίσει την Εκκλησία από το Κράτος. Να πάψει να μισθοδοτεί τον κλήρο. Να καταργήσει τη διδασκαλία των θρησκευτικών στα σχολεία. Συνολικά, να εναρμονίσει τους θεσμούς με τον εγκόσμιο χαρακτήρα του Κράτους.

Τίποτα από τα προηγούμενα δε φαίνεται να υπάρχει στις προθέσεις της Κυβέρνησης, η οποία, επί του παρόντος τουλάχιστον, δε φαίνεται διατεθειμένη να προχωρήσει σε έναν αστικό εκσυγχρονισμό των θεσμών, ενώ προχωρεί με ραγδαίους ρυθμούς στην κατεδάφιση του κρατικού τομέα της οικονομίας σύμφωνα με τις νεο-φιλελεύθερες επιταγές της Ε.Ε.

Όμως, ο όποιος δειλός έστω αστικός εκσυγχρονισμός βρίσκεται σε αντίθεση με τα συμφέροντα της Εκκλησίας και με την ιδεολογική ηγεμονία της στην ελληνική κοινωνία. Ο κ. Χριστόδουλος και οι συν αυτό διαβλέπουν έναν τέτοιο κίνδυνο. Αρπάχτηκαν λοιπόν από ένα άσχετο, τυπικό και δευτερεύον ζήτημα, το ζήτημα των ταυτοτήτων, και από το θέμα των εξετάσεων των θρησκευτικών, για να προφητεύσουν την καταστροφή του θεοσεβούς γένους των Ελλήνων και να κηρύξουν ιερό πόλεμο εναντίον της κυβέρνησης, των διανοουμένων και όλων των «δυνάμεων του σκότους».

Υποτίθεται ότι η ανάπτυξη του καπιταλι-

σμού θα σήμαινε την κυριαρχία της επιστήμης και του ορθού λόγου και —ταυτόχρονα— την απομάγευση του κόσμου και το θάνατο των θεών. Υποτίθεται! Ο κ. Χριστόδουλος θα έπρεπε, συνεπώς, να είναι πολέμιος του γενικευμένου ανταγωνισμού του καπιταλισμού των διεθνικών επιχειρήσεων και του χυδαίου αστικού υλισμού, που αποτελεί το βάθρο της κυρίαρχης αστικής ιδεολογίας. Και όμως ο Αρχιεπίσκοπος δηλώνει σε γνήσια «μεταμοντέρνα» γλώσσα: «Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η αναπτυξιακή διαδικασία μάς βρίσκουν σύμφωνους. Δεν είμαστε εναντίον της ανάπτυξης και της προόδου. Χαιρόμαστε για τις πρωτοβουλίες της ιδιωτικής πρωτοβουλίας» κ.λπ., κ.λπ.

Συνεπώς, ο «εκπρόσωπος του Θεού επί της Γης», αντιφάσκοντας με τη χριστιανική διδασκαλία, τάσσεται υπέρ της παγκοσμιοποιημένης ανταγωνιστικότητας και της σύγχρονης βαρβαρότητας που αυτή συνεπάγεται. Ο εκπρόσωπος της θρησκείας των αποκλήρων χαιρετίζει και υποκλίνεται μπροστά στο σύγχρονο Μωμνά. Την ίδια στιγμή, ωστόσο, αγωνίζεται για τα κεκτημένα της Εκκλησίας. Και αυτά δεν είναι μόνον οι μισθοί, οι συντάξεις, τα νοσήλια και η τεράστια εκκλησιαστική περιουσία. Μαζί με αυτά και προπαντός εκτός από αυτά, η ηγεσία της Εκκλησίας αγωνίζεται για τη διατήρηση και τη διεύρυνση του θρησκευτικού ανορθολογισμού και του μυστικισμού. Συνολικά αγωνίζεται για να διατηρήσει και να διευρύνει την ιδεολογική ηγεμονία της.

Η Ιεραρχία και ο κ. Χριστόδουλος κατανοούν ότι ο οποιοσδήποτε, δειλός έστω, αστικός εκσυγχρονισμός υπονομεύει τη θεοκρατική αντίληψη της πραγματικότητας και τους αντίστοιχους θεσμούς. Γι' αυτό, ενώ δέχονται τη βαρβαρότητα της υπαρκτής κεφαλαιοκρατικής πραγματικότητας και τον επιχειρούμενο τεχνοκρατικό και οικονομικό

εκσυγχρονισμό, την ίδια στιγμή επιλέγουν ένα ανορθολογικό παραλήρημα ταυτίζοντας την ορθοδοξία με την Ελλάδα και το Έθνος και επιχειρούν να φανατίσουν τις μάζες με έναν έξαλλο φονταμενταλισμό.

Ο αστικός εκσυγχρονισμός υπονομεύει τη θρησκευτική κοσμοαντίληψη. Αυτός ο αφορισμός έχει σχετική αξία, καθότι αγνοεί τις αντιφάσεις της αστικής νεοτερικότητας. Μπορεί στις σημαίες της πρώιμης αστικής τάξης να ήταν γραμμένες οι λέξεις Ελευθερία, Πρόοδος, Επιστήμη, Ορθός Λόγος. Αλλά η ίδια η κεφαλαιοκρατική πραγματικότητα είναι δημιουργός μυστηρίων: κατανοείται ιδεολογικά με τη μορφή πλαστής συνείδησης. Στη βάση αυτής της ιδεολογικής αναστροφής βρίσκεται η ταξική διαίρεση της κοινωνίας: η ατομική ιδιοκτησία, ο αστικός καταμερισμός εργασίας και το εμπόρευμα-χρήμα. Οι αντιφάσεις της αστικής κοινωνίας εκδηλώνονται στο επίπεδο της ιδεολογίας με τη μορφή του χυδαίου αστικού υλισμού, ο οποίος αναζητεί ένα «συμπλήρωμα ψυχής» για να καλύψει τη γύμνια του. Αυτό, κυρίως σε σχέση με τους αστούς. Στο επίπεδο των λαϊκών στρωμάτων η αστική πραγματικότητα εκτρέφει είτε μια χυδαία αντίληψη και πρακτική είτε τη στροφή προς τη θρησκεία, «ψυχή ενός κόσμου χωρίς ψυχή» κατά τον Μαξ.

Σήμερα ο διεθνοποιημένος καπιταλισμός εντείνει τις κοινωνικές ανισότητες, τον πόλεμο όλων εναντίον όλων, δημιουργεί στρατιές αποκλήρων και νέων φτωχών. Στερεί από ουσιαστικό νόημα την καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Στις απογοητευμένες λαϊκές μάζες από τον αστικό «εκσυγχρονισμό» στρέφονται ο κ. Χριστόδουλος και η Ιεραρχία. Και ενώ δέχονται την κεφαλαιοκρατική πραγματικότητα, καταπολεμούν ακόμα και αυτή την αστική, σχετικά ορθολογική αντίληψη της πραγματικότητας.

Πράγματι, η αστική ιδεολογία (αντίληψη

του ανθρώπου ως ανθρώπου αστού) ουδέποτε υπήρξε με συνέπεια ορθολογική και υλιστική. Ο αστικός ορθολογισμός (Καρτέσιος κ.λπ.) ήταν πάντα υποθηκευμένος στο θρησκευτικό ανορθολογισμό και ο αστικός επιστημονικός υλισμός (Νεύτων κ.λπ.) συνήθως προϋπέθετε την πράξη της Δημιουργίας και τη χριστιανική ηθική. Κάθε μορφή αστικού εξορθολογισμού γεννά νέες αντιθέσεις και νέες μορφές πλαστής συνείδησης. Συνεπώς η αντίθεσή του με τη θρησκευτική κοσμοαντίληψη είναι σχετική.

Η σημερινή πραγματικότητα εκτρέφει δύο τάσεις: την τάση αντίστασης και την τάση της αποδοχής. Κυρίαρχη επί του παρόντος είναι η δεύτερη. Ο κ. Χριστόδουλος και η Ιεραρχία απευθύνονται στα ιδεολογικά καθυστερημένα λαϊκά στρώματα, φανατίζοντάς τα, όχι με μια πρόταση ζωής, αλλά με μια αντιδραστική ουτοπία. Ταυτόχρονα αγωνίζονται να αποτρέψουν κάθε μορφή εξορθολογισμού και να επεκτείνουν την ιδεολογική ηγεμονία τους σε ευρύτερα στρώματα της κοινωνίας.

Η Ιεραρχία και ο Αρχιεπίσκοπος δίνουν μια καλά οργανωμένη θεατρική παράσταση, μεγιστοποιώντας το ανώδυνο πρόβλημα των ταυτοτήτων. Ταυτόχρονα έχουν επεξεργαστεί μια στρατηγική άλωσης των συνειδήσεων, καλλιέργειας και επιβολής ενός επικίνδυνου θρησκευτικού, ανορθολογικού φονταμενταλισμού.

Η μεταπολεμική ελληνική κοινωνία πέρασε και περνάει μια περίοδο ταχύτατων, βίαιων μετασχηματισμών: εξάρθρωση της οικονομίας και αποψίλωση της υπαίθρου, προλεταριοποίηση μεγάλου μέρους του αγροτικού πληθυσμού, δημιουργία νέων μεσοαστικών και μεγαλοαστικών στρωμάτων και νέων μεγιστάνων του πλούτου. Από την άλλη, ένταση της ανεργίας, της αβεβαιότητας και του ανταγωνισμού, κατεδάφιση κεκτημένων των εργαζομένων, ακόμα πιο οργανική

σύμφυση και υποταγή της πολιτικής στα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου. Στο επίπεδο της ιδεολογίας και του πολιτισμού, επιβίωση προκαπιταλιστικών μορφών με ταυτόχρονη ένταση του επιφανειακού και του χυδαίου. Οι μεν αναισχύντοι να επιδεικνύουν τα πλούτη, τη χυδαιότητα και την ανοησία τους, οι δε να βρίσκουν περιεχόμενο ζωής στο ποδόσφαιρο και στα σκυλάδικα. Αλλά η βαρβαρότητα του όψιμου ελληνικού καπιταλισμού εκτρέφει και την άλλη τάση: την επιστροφή στη θρησκεία, ως τη φανταστική λύση των υπαρκτών αντιθέσεων. Η θρησκεία ήταν πάντοτε το καταφύγιο όσων δεν μπορούσαν να αντέξουν την αθλιότητα του παρόντος. Αυτή την τάση εκμεταλλεύεται σήμερα η Εκκλησία, προσφέροντας, αντί για άρτον ζωής, μια αντιδραστική ουτοπία ανώδυνη για την κυρίαρχη τάξη μας.

Κατά τον κ. Χριστόδουλο, οι Έλληνες

είναι οι εκλεκτοί του θεού. Ο Ελληνισμός ταυτίζεται με το Χριστιανισμό. Όμως εσωτερικοί εχθροί, όργανα του σατανά, διανοούμενοι οργανώνουν ανθελληνική συνωμοσία. Κατά τον Αρχιεπίσκοπο, υπάρχει ανάγκη χειρουργού. Τα ίδια δεν έλεγε πριν 33 χρόνια και ο Παπαδόπουλος:

Σημείωση 1: Το 1964 η αείμνηστη Φρειδερίκη και ο «βασιλεύς-φιλόσοφος» (!) Παύλος οργάνωσαν τη λεγόμενη «Συνάντηση των Αθηνών», επιστρατεύοντας διάσημους ξένους επιστήμονες με στόχο να αποδείξουν την επιβεβαίωση της θρησκείας από την επιστήμη. Ο κ. Χριστόδουλος οργάνωσε τον Οκτώβριο στο Δημόκριτο μια παρόμοια σύναξη επιστημόνων, με σκοπό την προώθηση του σημερινού επιστημονίζοντος ανορθολογισμού.

Σημείωση 2: Στο σημερινό κείμενο ενσωματώθηκε τμήμα αντίστοιχου άρθρου δημοσιευμένου στα *Νέα*.